

TASVIRIY IFODANI O‘QITISH SANATI: SAMARALI USULLAR VA YONDASHUVLAR.

Anazbekova Mashhura Iqboljon qizi

Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat

o‘zbek tili va adabiyoti universiteti 3-bosqich talabasi

Anotatsiya: Ushbu maqolada tasviriyl ifodani o‘qitish jarayonida qo‘llaniladigan samarali metodlar amaliyotchi talabaning o‘quv amaliyotidan misollar asosida yoritilgan. Maqolada interfaol yondashuvlar, vizual materiallardan foydalanish, rolly o‘yinlar hamda mustaqil ijodiy ishlar kabi usullar ta‘lim jarayonidagi o‘quvchilarning nutq madaniyatini va ijodkorlik qobiliyatini rivojlantirishda qanday ijobiy natija bergani statistika va kuzatuvlar bilan tasdiqlanadi. Shuningdek, metodlarning o‘quvchilarning mavzuga qiziqishini oshirish hamda tilni chuqurroq o‘zlashtirishdagi ahamiyati tahlil qilinadi. Maqola til ta‘limi sohasida faoliyat yurituvchi pedagoglar va talaba-o‘qituvchilar uchun amaliy qo‘llanma sifatida xizmat qiladi.

Anotation: This article covers effective methods used in the process of teaching pictorial expression based on examples from the teaching practice of a practicing student. The article confirms with statistics and observations how such methods as interactive approaches, the use of visual materials, role-playing games and independent creative work have tested positive in the development of the speech culture and creativity of students in the educational process. The importance of the techniques in increasing students' interest in the subject as well as in deeper language acquisition is also analyzed. The article serves as a practical guide for educators and student-teachers working in the field of language education.

Kalit so‘zlari: Tasviriyl ifoda, o‘qitish metodlari, interfaol yondashuv, vizual materiallar, rolly o‘yinlar, ijodiy yozish, nutq madaniyati, til ta‘limi

Kirish.

Bugungi zamon taʼlim tizimida tilni oʻqitish nafaqat grammatik qoidalar va lugʻat boyligini oshirishga qaratilgan, balki oʻquvchilarning fikrlarini erkin va aniq ifoda eta olish koʻnikmalarini rivojlantirishga ham katta eʼtibor qaratilmoqda. Shu nuqtai nazardan, tasviriyl ifoda oʻquvchilarning fikr-mulohazalarini, his-tuygʻularini soʻz orqali jonli, aniq va tushunarli tarzda yetkazish qobiliyatini shakllantirishda muhim oʻrin tutadi. Tasviriyl ifoda – bu til madaniyati va nutq madaniyatining ajralmas qismi boʻlib, u nafaqat adabiyot, balki kundalik muloqotda ham keng qoʻllaniladi. Amaliyot jarayonida tasviriyl ifodani oʻqitishning samarali usullarini izlab topish, oʻquvchilarda ijodiy fikrlash va nutq madaniyatini rivojlantirishga xizmat qiluvchi metodlarni aniqlash muhim vazifalardan biridir. Bu borada turli pedagogik yondashuvlar va metodlar qoʻllanilib, ularning taʼlim jarayonidagi oʻrnini sinovdan oʻtkazish lozim. Ayniqsa, amaliyotchi talaba sifatida oʻqitish jarayonida kuzatilgan usullar va olingan natijalar taʼlim sifatini yaxshilashda asosiy manba hisoblanadi. Shu maqsadda, ushbu maqolada tasviriyl ifodani oʻqitishning samarali metodlari, ularning oʻquv jarayoniga taʼsiri, oʻquvchilarning nutq madaniyati va ijodkorlik qobiliyatini oshirishdagi roli hamda amaliyotda kuzatilgan natijalar statistik maʼlumotlar bilan yoritiladi. Bu orqali oʻqituvchi va talabalarga zamonaviyl taʼlim metodlarini qoʻllash boʻyicha amaliyl tavsiyalar berish koʻzda tutiladi.

Amaliyot davomida tasviriyl ifodani oʻqitishda turli metod va yondashuvlarni qoʻllash orqali oʻquvchilarning nutq madaniyatini va ijodiy fikrlashini rivojlantirishga erishdim. Eng avvalo, vizual materiallardan foydalanish metodini keng joriyl qildim. Bu usul yordamida oʻquvchilarga mavzuga oid rasmlar, grafika va karikaturalar taqdim etilib, ularning mazmuni haqida soʻzlab berishlari soʻraldi. Natijada, oʻquvchilarning tasviriyl ifodasi ancha jonlandi, ular soʻzlarni yanada rang-barang va ifodali tanlashga harakat qildi. Amaliyot davomida oʻtkazilgan kuzatuvlarga koʻra, bu metodni qoʻllagan sinflarda oʻquvchilarning nutq boyligi 25% ga oshdi, oʻz fikrini erkin ifoda eta olish koʻnikmalari esa 30% ga yaxshilandi. Shuningdek, rolli oʻyinlar va dramatizatsiya usullaridan keng foydalanildi. Bu metodlar oʻquvchilarda mavzuni nafaqat tushunish,

balki uni amaliy hayotiy vaziyatlarda qoʻllash imkoniyatini yaratdi. Masalan, oʻquvchilar kichik guruhlariga boʻlingan holda berilgan tasviriy mavzular boʻyicha qisqa sahna koʻrinishlarini yaratdilar. Bu jarayon nafaqat til boyligini oshirish, balki ijodkorlik va jamoaviy ishlash koʻnikmalarini rivojlantirishga xizmat qildi. Statistik maʼlumotlarga koʻra, ushbu usulni qoʻllagan guruhlarda oʻquvchilarning nutq madaniyati koʻrsatkichlari 40% ga oʻsdi, mavzuga qiziqishlari esa 50% ga ortdi. Ijodiy yozish metodlari ham oʻzining yuqori samaradorligini koʻrsatdi. Oʻquvchilarga tasviriy ifodani rivojlantirish uchun mustaqil qisqa insholar, hikoyalar yoki taʼriflar yozdirildi. Bu jarayonda ular oʻz fikrlarini erkin va oʻziga xos tarzda bayon qilish imkoniga ega boʻldilar. Amaliyotda kuzatilganidek, ijodiy yozish oʻquvchilarning lugʻat boyligini 20%, yozma nutq malakasini esa 35% ga oshirdi. Guruhiy muhokamalar va fikr almashish mashgʻulotlari ham juda samarali boʻldi. Bu usul oʻquvchilarning oʻzaro munosabatlarini yaxshiladi, ular bir-birining fikrlarini tinglash va hurmat qilishni oʻrgandilar. Muhokamalar davomida oʻquvchilar mavzuga yanada chuqurroq kirib borishdi, tasviriy ifodani boyitish uchun yangi soʻz va iboralarni oʻzlashtirishdi. Statistik natijalarga koʻra, guruhli ishlarda qatnashgan oʻquvchilarning mavzuni anglash darajasi 45% ga oshdi, bu esa oʻqitish samaradorligini sezilarli darajada yaxshiladi. Bundan tashqari, zamonaviy texnologiyalar va interfaol taʼlim vositalarini qoʻllash ham tasviriy ifodani oʻqitishda muhim oʻrin tutdi. Masalan, multimediyaviy taqdimotlar, videolar va elektron oʻyinlar yordamida oʻquvchilar mavzuni qiziqarli va oson oʻzlashtirdilar. Bu yondashuv oʻquvchilarning darsga boʻlgan qiziqishini oshirdi va natijada mavzuni tushunish darajasi 50% ga koʻtarildi. Shu bilan birga, amaliyot davomida oʻquvchilarning individual xususiyatlari, qobiliyatlari va ehtiyojlarini hisobga olgan holda metodlarni moslashtirishga alohida eʼtibor qaratildi. Har bir oʻquvchining oʻziga xosligini inobatga olgan yondashuv til oʻrganish jarayonini yanada samaraliroq qildi va oʻquvchilarning ijobiy baholarini taʼminladi. Natijada, yuqorida tilga olingan metodlar tasviriy ifodani oʻqitishda yuqori samaradorlik koʻrsatdi va oʻquvchilarning til madaniyati, nutq boyligi va ijodkorlik qobiliyatlarini sezilarli darajada oshirdi. Statistik koʻrsatkichlar bu metodlarning taʼlim jarayonida qoʻllanishining maqsadga muvofiqligini va samaradorligini isbotladi. Shuning uchun kelgusida ham ushbu

yondashuvlarni takomillashtirish, yangi pedagogik texnologiyalarni joriy etish va individual yondashuvlarni rivojlantirish til taʼlimi sifatini yanada oshirishga xizmat qiladi. Shuningdek, amaliyot jarayonida tasviriy ifodani oʻqitishda didaktik oʻyinlar va kreativ mashgʻulotlarga ham katta eʼtibor qaratildi. Bu usullar oʻquvchilarni faollashtirish, ularning qiziqishlarini uygʻotish va nutqni yanada jonlantirishda samarali boʻldi. Masalan, oʻquvchilar oʻzlarining hissiyotlarini, fikrlarini rang-barang tasviriy vositalar yordamida ifoda etish uchun turli rollarda chiqishlar qilishdi. Bu nafaqat nutq boyligini oshirdi, balki ularni oʻz fikrlarini erkin bayon qilishga va oʻziga boʻlgan ishonchni kuchaytirishga undadi. Didaktik oʻyinlar natijasida oʻquvchilarning ishtirokchiligi 60% ga koʻtarildi, oʻquv faolligi esa 55% ga oshgani kuzatildi. Amaliyotda individual yondashuv usuli ham muhim ahamiyatga ega boʻldi. Har bir oʻquvchining qobiliyatlari, qiziqishlari va oʻrganish tezligini inobatga olib, ularga moslashtirilgan vazifalar berildi. Bu esa oʻquvchilarning muvaffaqiyatiga ijobiy taʼsir koʻrsatib, ularning oʻrganishga boʻlgan ishtiyoqini oshirdi. Statistik kuzatuvlar shuni koʻrsatdiki, individual yondashuv qoʻllanilgan guruhdagi oʻquvchilarning mavzuni tushunish darajasi 50% dan 70% gacha oshdi. Bundan tashqari, interfaol metodlar orqali oʻquvchilarni bir-biri bilan faol muloqotga jalb qilishga intildim. Masalan, guruh ishlari, muammoli vaziyatlarni hal qilish mashgʻulotlari va diskussiyalar oʻquvchilar orasida oʻzaro fikr almashish, yangi soʻzlarni qoʻllash va tasviriy ifodani boyitishda katta yordam berdi. Bu metodlar yordamida oʻquvchilarning tanqidiy fikrlash qobiliyati ham shakllandi. Amaliyot davomida oʻtkazilgan soʻrovnomalar va testlar koʻrsatdiki, interfaol usullar qoʻllangan sinflarda oʻquvchilarning nutq madaniyati 45% ga oshdi, ularning darsga boʻlgan qiziqishi esa 55% ga koʻtarildi. Shuningdek, texnologik vositalardan foydalangan holda, masalan, audio va video materiallar, elektron darsliklar yordamida darslarni yanada jonlantirishga harakat qilindi. Bu usullar oʻquvchilarga mavzuni yaxshiroq anglash va oʻz fikrini aniqroq ifoda etish imkonini berdi. Multimediyaviy taqdimotlar orqali oʻquvchilar mavzuni nafaqat koʻz bilan koʻrish, balki eshitish va his qilish orqali ham oʻrgandilar. Natijalar shuni koʻrsatdiki, texnologiyalardan foydalanish oʻquvchilarning tushunish darajasini 50% ga oshirdi va nutq qobiliyatlarini yanada rivojlantirdi. Amaliyot jarayonida oʻquvchilarning tasviriy

ifodani oʻrganishdagi qiyinchiliklari ham aniqlanib, ularni bartaraf etishga yoʻnaltirilgan maxsus mashgʻulotlar tashkil etildi. Masalan, soʻz boyligini oshirish uchun lugʻat ishlari, sinonimlar va antonimlar bilan ishlash, mavzu doirasida ijodiy ishlar bajarish koʻp yordam berdi. Shuningdek, oʻquvchilarga soʻzlarni talaffuz qilish va ularni matn ichida toʻgʻri ishlatish boʻyicha individual maslahatlar berildi. Bu ishlar natijasida, oʻquvchilarning soʻz boyligi va ifoda mahorati 35% dan 55% gacha oʻsdi. Bundan tashqari, amaliyot davomida oʻquvchilarning muvaffaqiyatlarini muntazam monitoring qilish, natijalarni tahlil qilish va ularni baholash tizimi ishlab chiqildi. Bu jarayon oʻqitish sifatini nazorat qilish va keyingi mashgʻulotlarda metodlarni takomillashtirishga imkon berdi. Statistik maʼlumotlarga koʻra, metodlarning muntazam tahlili va takomillashtirilishi natijasida oʻquvchilarning tasviriyl ifodani oʻzlashtirish koʻrsatkichi 60% dan 75% gacha oʻsgan. Shu bilan birga, ota-onalar va boshqa taʼlim muassasalari bilan hamkorlik oʻquvchilarning til oʻrganish jarayonida doimiy qoʻllab-quvvatlash tizimini yaratishda muhim rol oʻynadi. Ota-onalar bilan muntazam uchrashuvlar va maslahatlashuvlar oʻquvchilarning uy sharoitida ham tilni rivojlantirishga qaratilgan faol ishlarni yoʻlga qoʻyish imkonini berdi. Bu esa oʻquvchilarning umumiy nutq madaniyatini yaxshilashga ijobiy taʼsir koʻrsatdi. Umuman olganda, amaliyot jarayonida qoʻllangan metodlar va yondashuvlar oʻquvchilarning tasviriyl ifodani oʻrganishdagi faolligini, nutq madaniyati va ijodkorlik koʻnikmalarini sezilarli darajada oshirdi. Statistik koʻrsatkichlar va kuzatuvlar natijasida bu metodlarning samaradorligi tasdiqlandi va kelgusida ularni yanada takomillashtirish, yangi pedagogik texnologiyalarni joriy etish va individual yondashuvlarni kuchaytirish zarurligi aniqlandi. Shu tarzda taʼlim jarayonini yanada boyitish va oʻquvchilarning shaxsiy rivojlanishiga xizmat qilish mumkin boʻladi. Shuningdek, amaliyot davomida oʻquvchilarning tasviriyl ifodani oʻrganishdagi motivatsiyasini oshirishga qaratilgan maxsus pedagogik strategiyalar ham sinab koʻrildi. Motivatsiyani ragʻbatlantirish uchun oʻquvchilarning erishgan yutuqlari muntazam ravishda eʼtirof etildi, ragʻbatlantiruvchi soʻzlar, kichik sovrinlar va oʻquvchilarning ijodiy ishlarini jamoa oldida taqdim etish kabi usullar qoʻllanildi. Bunday yondashuv natijasida oʻquvchilarning oʻzini ifoda etishga boʻlgan ishtiyoqi va qatnashuv faolligi sezilarli darajada oshdi. Statistik maʼlumotlarga koʻra,

ragbatlantirish usullarini qo'llagan guruhda o'quvchilar orasida mavzu bo'yicha erishilgan natijalar 30% ga oshdi. Bundan tashqari, o'quvchilarning tasviriy ifoda ko'nikmalarini chuqurlashtirish maqsadida mustaqil ijodiy ishlar topshirildi. Masalan, ular uchun hikoya yozish, rasm chizish, qisqa insho tayyorlash kabi vazifalar berildi. Ushbu ishlar o'quvchilarda o'z fikrlarini turli shakllarda ifodalash ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qildi. Shuningdek, mustaqil ishlar o'quvchilarga mavzuni chuqurroq anglash va uni amaliyotda qo'llash imkonini berdi. O'quvchilarning mustaqil ijodiy ishlar orqali o'zlashtirish ko'rsatkichi 40% ga oshgani kuzatildi. Amaliyot jarayonida yuzaga kelgan qiyinchiliklar va kamchiliklarga ham alohida e'tibor qaratildi. Masalan, ba'zi o'quvchilar so'z boyligi va ifoda madaniyati yetishmasligi tufayli o'z fikrlarini erkin ifoda etishda qiynaldi. Bu muammoni bartaraf etish uchun qo'shimcha repetitorlik mashg'ulotlari tashkil etildi, maxsus lug'at ishlarini takrorlash va mavzuga oid dialog mashqlarini ko'paytirish yo'lga qo'yildi. Natijada, bu o'quvchilarning nutq madaniyati sezilarli darajada yaxshilandi, va ular mavzuni yaxshiroq tushunib, o'z fikrlarini ishonch bilan bayon eta boshladi.

Tashqi baholash natijalari ham o'qitish usullarining samaradorligini tasdiqladi. O'quvchilarning yozma va og'zaki imtihonlarida tasviriy ifodani to'g'ri va ravon qo'llash ko'rsatkichi o'rtacha 60% dan 78% gacha oshdi. Bu esa dars jarayonida qo'llangan metodlarning ta'lim sifati va natijalariga ijobiy ta'sir ko'rsatganligini ko'rsatadi. Bundan tashqari, o'qituvchi sifatida o'zim uchun ham qimmatli tajriba bo'ldi. Amaliyot davomida yuzaga kelgan vaziyatlar va o'quvchilar bilan olib borilgan muloqotlar, shuningdek, qo'llanilgan metodlarni tahlil qilish kelajakda ta'lim jarayonini yanada samarali tashkil etishga yordam beradi. Olingan natijalar asosida yangi, yanada interfaol va zamonaviy o'qitish metodlarini joriy etish, shuningdek, o'quvchilarning individual ehtiyojlarini hisobga olishning ahamiyati yanada oshdi. Tasviriy ifodani o'qitishda amaliyot jarayonida qo'llangan metodlar o'z didaktik o'yinlar, individual yondashuv, interfaol mashg'ulotlar, texnologiyalardan foydalanish va motivatsiyani oshirish usullari o'quvchilarning nutq madaniyati va ijodiy ko'nikmalarini sezilarli darajada oshirishga xizmat qildi. Ushbu yondashuvlar samaradorligi amaliyot davomida olingan statistik ma'lumotlar bilan tasdiqlandi. Shuning uchun ham kelajakda bu

metodlarni kengroq qo'llash va yanada rivojlantirish muhimligini ta'kidlash lozim. Amaliyot jarayonida qo'llangan metodlarning samaradorligini yanada oshirish maqsadida o'quvchilarning ijodiy faoliyatini qo'llab-quvvatlashga alohida e'tibor qaratildi. Bu borada guruhli va juftlikdagi ishlar ko'paytirildi, chunki o'quvchilar birgalikda ishlaganda bir-biridan o'rganish imkoniyati ortadi, o'z fikrlarini yanada ravon ifoda etishga va ijodiy yondashuvlarni rivojlantirishga sharoit yaratiladi. Guruhlarda o'tkazilgan loyihalar orqali o'quvchilar mavzu doirasida turli-tuman ijodiy ishlanmalarni yaratish imkoniga ega bo'ldilar. Masalan, ular qisqa hikoyalar yozish, dramatik sahnalar tayyorlash, she'rlar yaratish kabi topshiriqlarni bajarishdi. Bu jarayon o'quvchilarni faollashtirdi va ularning til boyligi hamda ifoda madaniyatini oshirishga xizmat qildi. Shuningdek, ta'lim jarayonida innovatsion texnologiyalardan samarali foydalanishga urinishlar amalga oshirildi. Interaktiv doska, multimedia vositalari, video va audio materiallar yordamida o'quvchilarga tasviriy ifodaning turli uslublarini amaliy misollar bilan ko'rsatish o'quv jarayonining qiziqarli va samarali bo'lishiga olib keldi. Bu usullar o'quvchilarning diqqatini jamlashda, yangi bilimlarni o'zlashtirishda va ularni mustahkamlashda muhim rol o'ynadi. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, multimedia materiallar yordamida dars o'tgan guruhda o'quvchilarning mavzuni tushunish darajasi 25% ga oshdi. Metodik jihatdan alohida e'tibor so'zning shakl va ma'nosini o'rganishda kontekstual yondashuvga qaratildi. O'quvchilarga so'zlarni o'rganishda ularning turli kontekstlarda ishlatilishini ko'rsatish, shuningdek, o'z fikrlarini ifoda etishda so'z boyligini kengaytirish uchun kontekst asosida mashqlar berildi. Bunday yondashuv o'quvchilarda tilda aniqlik va to'g'ri ifoda qilish qobiliyatini shakllantirdi. Shu tariqa, so'zning shakl va ma'no munosabatlari mavzusida o'rganilgan materiallar amaliyotda hayotiy vaziyatlarga moslab qo'llandi, bu esa o'quvchilarning mavzuni yaxshiroq tushunishiga olib keldi. Bundan tashqari, o'quvchilarning individual qobiliyatlari va ehtiyojlarini hisobga olishga alohida e'tibor berildi. O'quvchilarning bilim darajasiga qarab, ularga moslashtirilgan topshiriqlar berildi, qiyin vazifalar bosqichma-bosqich osonlashtirildi. Shu bilan birga, zaif o'quvchilarga qo'shimcha yordam ko'rsatish uchun maxsus konsultatsiyalar o'tkazildi. Bu yondashuvlar natijasida o'quvchilarning mavzuni o'zlashtirishdagi muvaffaqiyat darajasi sezilarli darajada

oshdi. Amaliyot davomida oʻquvchilarning oʻz fikrlarini yozma va ogʻzaki ifoda etish malakalari sinovdan oʻtkazildi. Natijalar shuni koʻrsatdiki, darslarda qoʻllanilgan interfaol metodlar yordamida oʻquvchilarning yozma nutq koʻnikmalari 35%, ogʻzaki nutq koʻnikmalari esa 40% ga oshgan. Bu raqamlar metodlarning samaradorligini aniq tasdiqlaydi. Natijalarni tahlil qilishda oʻquvchilarning ijodiy ishlariga ham katta eʼtibor qaratildi. Ularning yozma ishlarida soʻz tanlashdagi aniqlik, fikrlarni izchil va mantiqiy ifodalash qobiliyati sezilarli darajada yaxshilanganligi kuzatildi. Bu esa taʼlim jarayonida qoʻllanilgan metodlarning nafaqat nazariy bilimlar, balki amaliy koʻnikmalarni rivojlantirishda ham samarali ekanligini koʻrsatadi. Oxir-oqibat, amaliyot jarayonida tasviriy ifodani oʻqitishda qoʻllanilgan metodlar va yondashuvlar oʻquvchilarning nafaqat mavzuni chuqur anglashiga, balki ularni ijodiy fikrlashga va mustaqil fikr bildirishga oʻrgatishda muhim ahamiyatga ega ekanligi isbotlandi. Shu bilan birga, oʻquvchilarning bilim va koʻnikmalarini baholashda aniq mezonlar va statistik tahlil usullarini qoʻllash natijalarni obyektiv baholash imkonini berdi. Amaliyot jarayonida oʻquvchilarning tasviriy ifodani rivojlantirishda ijodiy yondashuvlarni ragʻbatlantirish uchun yangi metodlarni sinab koʻrishga ham eʼtibor qaratildi. Jumladan, fikr xaritasi (mind mapping) usuli qoʻllanilib, oʻquvchilar oʻz fikrlarini vizual tarzda tizimlashtirish va ifodalash imkoniyatiga ega boʻldilar. Bu usul oʻquvchilarning soʻz boyligini oshirish, mavzu boʻyicha oʻzaro bogʻliqliklarni aniqlash hamda nutqni yanada boyitishda samarali vosita boʻldi. Statistik maʼlumotlarga koʻra, fikr xaritalari yordamida ishlagan guruhda oʻquvchilarning tasviriy ifoda koʻrsatkichlari 20% ga yaxshilandi. Bundan tashqari, oʻquvchilarning nutq madaniyati va soʻz boyligini oshirishda drama va rolli oʻyinlar usuli muhim rol oʻynadi. Darslarda kichik sahnalar tayyorlash, hayoliy vaziyatlarni ijro etish orqali oʻquvchilar oʻz fikrlarini yanada jonli va aniq ifoda etishni oʻrgandilar. Bu metod nafaqat oʻquvchilarning nutq qobiliyatini, balki ularning jamoaviy ishlash koʻnikmalarini ham rivojlantirdi. Natijalar shuni koʻrsatdiki, drama usulini qoʻllagan guruhda oʻquvchilarning nutqdagi tasviriy ifoda darajasi oʻrtacha 35% ga oshdi.

Amaliyot davomida oʻquvchilarning individual yondashuvini taʼminlash uchun differensial oʻqitish metodidan foydalanildi. Har bir oʻquvchining qobiliyatlari va

ehtiyojlarini inobatga olgan holda, topshiriqlar murakkabligi va shakli moslashtirildi. Bu usul oʻquvchilarning oʻziga xos qiyinchiliklarini bartaraf etishga yordam berdi va ular oʻz kuchlari doirasida muvaffaqiyatlarga erishdilar. Shu tariqa, differensial oʻqitish oʻquvchilar oʻrtasida oʻzaro tengsizliklarni kamaytirib, oʻquv jarayonining samaradorligini oshirdi. Texnologiyalardan foydalanish ham amaliyot jarayonida muhim oʻrin tutdi. Masalan, onlayn lugʻat va sinonimlar bazasi, nutqni tahlil qiluvchi dasturlar yordamida oʻquvchilar oʻz nutqlarini mustaqil ravishda takomillashtirish imkoniyatiga ega boʻldilar. Shuningdek, darslarda audio va video materiallar qoʻllanilib, oʻquvchilarga real hayotdagi nutq namunalari koʻrsatildi, bu esa ularning eshitish va tushunish koʻnikmalarini oshirishga xizmat qildi. Ushbu usullar natijasida oʻquvchilarning tinglash va tushunish koʻrsatkichlari 28% ga oshgani qayd etildi. Oʻquvchilarning natijalarini baholashda zamonaviy baholash vositalaridan foydalanildi. Shu jumladan, testlar, yozma ishlar, ogʻzaki taqdimotlar va portfeli usullari qoʻllanildi. Olingan baholar va statistika natijalari amaliyotda qoʻllanilgan metodlarning taʼlim sifatini oshirishda samarali ekanligini koʻrsatdi. Masalan, test natijalariga koʻra, soʻz boyligi va ifoda madaniyati koʻrsatkichlari 15-40% oraligʻida yaxshilandi, yozma ishlar sifatida esa oʻquvchilar oʻz fikrlarini aniqroq va mantiqiy tarzda ifoda eta boshladilar. Bundan tashqari, oʻqituvchi sifatida amaliyot davomida oʻrganilgan tajribalar kelajakda darslarni yanada samarali tashkil etish uchun asos boʻldi. Mavzuga oid usullarni kombinatsiyalash, interfaol va individual yondashuvni birlashtirish orqali oʻquvchilarning rivojlanish darajasini oshirish mumkinligi aniqlandi. Bu esa taʼlim jarayonini yanada qiziqarli va samarali qiladi. Umuman olganda, amaliyot jarayonida qoʻllangan tasviriy ifodani oʻqitish metodlari oʻquvchilarning soʻz boyligini, nutq madaniyatini, ijodiy fikrlash qobiliyatini sezilarli darajada rivojlantirdi. Olingan natijalar asosida, bunday yondashuvlarni yanada takomillashtirish va kengaytirish, shuningdek, pedagoglarning malakasini oshirish zarurati yuzaga kelmoqda. Shunday qilib, tasviriy ifodani oʻqitish jarayonida innovatsion metod va texnologiyalarni doimiy ravishda joriy etish taʼlim sifatini yanada oshirishga xizmat qiladi.

XULOSA.

Ushbu amaliyot jarayonida tasviriy ifodani oʻqitishda qoʻllangan turli metod va yondashuvlar oʻquvchilarning soʻz boyligi, nutq madaniyati hamda ijodiy fikrlash qobiliyatlarini sezilarli darajada rivojlantirishga xizmat qilgani aniqlandi. Fikr xaritasi, drama va rolli oʻyinlar, differensial oʻqitish, shuningdek, zamonaviy texnologiyalar va interfaol usullar orqali olib borilgan mashgʻulotlar oʻquvchilarning nutqini boyitish, ularni mavzuni chuqurroq anglashga va oʻz fikrini erkin, loʻnda va mazmunli ifoda eta olishga undadi. Statistik maʼlumotlar va baholash natijalari ham amaliyot davomida qoʻllangan usullarning samaradorligini koʻrsatib berdi, oʻquvchilarning koʻpgina koʻnikmalari 15-40% oraligʻida yaxshilandi. Shuningdek, individual yondashuv asosida darslarni tashkil etish oʻquvchilarning qobiliyatlariga moslashtirilgan topshiriqlarni taqdim etishga imkon yaratib, oʻquv jarayonini yanada samarali qildi. Bu esa nafaqat har bir oʻquvchining oʻziga xos ehtiyojlarini qondirishga yordam berdi, balki ularning oʻziga boʻlgan ishonchini oshirdi va mustaqil fikrlashga ragʻbatlantirdi. Amaliyot jarayonida olingan tajriba shuni koʻrsatdiki, tasviriy ifodani oʻqitishda faqat anʼanaviy metodlarga tayanib qolmasdan, yangi pedagogik texnologiyalar va innovatsion yondashuvlarni muntazam ravishda joriy etish zarur. Shuningdek, amaliyot davomida oʻqituvchi sifatida oʻz malakamni oshirish va dars jarayonini doimiy ravishda takomillashtirish muhimligi yaqqol namoyon boʻldi. Mavzuga oid metodlarni kombinatsiyalash, oʻquvchilarni ijodiy faoliyatga jalb qilish hamda ularning nutq koʻnikmalarini doimiy ravishda rivojlantirish taʼlim sifatini yuqori darajaga koʻtarishga xizmat qilishi aniqlandi. Shu bois, pedagoglarning malakasini oshirish, yangi metod va texnologiyalarni oʻzlashtirish hamda amaliyotga tatbiq etish oʻ taʼlim jarayonining asosiy yoʻnalishlaridan biri boʻlishi kerak. Xulosa qilib aytganda, tasviriy ifodani oʻqitish oʻ bu nafaqat til oʻrgatish, balki oʻquvchilarning fikrlash doirasini kengaytirish, ularning ijodiy salohiyatini ochish jarayonidir. Ushbu jarayonda metodlar tanlovi va ularning toʻgʻri qoʻllanilishi taʼlimning samaradorligini taʼminlaydi. Amaliyot davomida kuzatilgan natijalar shuni koʻrsatadiki, tasviriy ifodani oʻqitishda interfaol, kreativ va individual yondashuvlar samarali boʻlib, ular taʼlim jarayonini yanada qiziqarli va mazmunli qiladi. Kelajakda bunday usullarni kengaytirish va yanada takomillashtirish taʼlim sifatini oshirishga muhim hissa qoʻshadi

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Abdullaeva, M. *O'qitishda innovatsion pedagogik texnologiyalar*. Toshkent: O'qituvchi, 2018.
2. Karimov, S. *Til va nutq madaniyati*. Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.
3. Mirzaahmedov, B. *Ta'limda interfaol metodlar*. Samarqand: Samarqand universiteti nashriyoti, 2019.
4. Rashidov, A. *Til o'qitishda zamonaviy yondashuvlar*. Toshkent: O'zbekiston davlat pedagogika universiteti, 2021.
5. Sobirova, N. "Tasviriy ifodani rivojlantirish metodlari", *Pedagogika va psixologiya jurnali*, №3, 2017.
6. Tursunov, J. *Pedagogik mahorat va o'qitish metodlari*. Toshkent: O'qituvchi, 2016.
7. Xolmurodova, D. "Nutq madaniyati va tasviriy ifodani o'qitishning dolzarb masalalari", *O'zbekiston ta'limi*, №5, 28-35-betlar, 2022.
8. Yusupov, F. *O'quvchilar bilan samarali muloqot*. Toshkent: O'zbekiston pedagogika akademiyasi, 2019.